

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 153/08-32

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 1. júla 2008 v senáte zloženom z predsedu Sergeja Kohuta a zo sudcov Juraja Horvátha a Lajosa Mészárosa prerokoval prijatú sťažnosť O. S., Ž., zastúpenej ustanovenou advokátkou JUDr. T. P., Ž., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní vedenom Okresným súdom Žilina pod sp. zn. 2 C 42/2005 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 2 C 42/2005 porušil základné právo O. S. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd nepredložením spisu sp. zn. 2 C 42/2005 nadriadenému súdu na rozhodnutie o námietke zaujatosti zákonného sudcu uplatnenej podaním z 1. augusta 2007 doručeným Okresnému súdu Žilina 13. augusta 2007.

2. Okresnému súdu Žilina prikazuje predložiť spis sp. zn. 2 C 42/2005 nadriadenému súdu na rozhodnutie o námietke zaujatosti zákonného sudcu uplatnenej podaním z 1. augusta 2007 doručeným Okresnému súdu Žilina 13. augusta 2007.

3. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky ukladá zaplatiť trovy právneho zastúpenia O. S. v sume 3 366 Sk (slovom tritisícristošesťdesiatšesť slovenských korún) advokátke JUDr. T. P., Ž., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Žilina je povinný uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia v sume 3 366 Sk (slovom tritisícristošesťdesiatšesť slovenských korún) na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 7000060515/8180 vedený v Štátnej pokladnici do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. II. ÚS 153/08-10 z 2. apríla 2008 bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť O. S., Ž. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v konaní vedenom Okresným súdom Žilina (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 2 C 42/2005. Zároveň bola sťažovateľke na jej žiadosť ustanovená za právnu zástupkyňu v konaní pred ústavným súdom advokátka JUDr. T. P.

Podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže sťažovateľka podaním z 13. mája 2008 a tiež aj okresný súd vo vyjadrení z 23. apríla 2008 vyslovili súhlas, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení nachádzajúcich sa v jeho spise.

1. Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka 24. februára 2005 podala okresnému súdu žalobu o určenie predmetu dedičstva. Konanie je vedené pod sp. zn. 2 C 42/2005. Podaním z 24. februára 2007 doručeným okresnému súdu 26. februára 2007 požiadala sťažovateľka o vylúčenie konajúceho sudcu z dôvodu jeho zaujatosti. Zaujatosť sudcu videla v tom, že na pojednávanie určené na 15. február 2007 nebola predvolaná a nemala dostatok času na prípravu. Ustanovená advokátka jej termín pojednávania neoznámila. Okrem toho vytýkala, že sudca sa na pojednávaní vyjadril v tom zmysle, že nevidí kauzu ako úspešnú, čo sťažovateľka považovala za neprípustné prejedikovanie rozhodnutia bez vykonania dokazovania. Uznesením Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) č. k. 10 NcC 35/2007-78 z 23. mája 2007 sa rozhodlo, že sudca nie je vylúčený z pojednávania a rozhodovania veci vedenej okresným súdom pod sp. zn. 2 C 42/2005. Podaním z 1. augusta 2007 doručeným okresnému súdu 13. augusta 2007 sťažovateľka opäť požiadala o vylúčenie sudcu. Reagovala tým na skutočnosť, že sudca v písomnej výzve z 23. júla 2007 nepripustil, aby sťažovateľku v konaní zastupoval jej brat, ktorému udelila 30. apríla 2007 generálnu plnú moc. Pretože z okresného súdu nedostala žiadnu informáciu o spôsobe vybavenia návrhu z 1. augusta 2007, žiadosťou z 1. októbra 2007 o sprístupnenie informácií sa domáhala oznámenia, ako bol jej návrh na vylúčenie sudcu vybavený. Rozhodnutím okresného súdu sp. zn. 1 SprI 14/07 z 15. októbra 2007 jej bolo oznámené, že návrh nebol predložený nadriadenému krajskému súdu, lebo už v minulosti uplatnila námietku zaujatosti voči sudcovi.

Podľa názoru sťažovateľky postupom okresného súdu, ktorý je v rozpore s ustanovením § 16 ods. 1 a 2 Občianskeho súdneho poriadku, došlo k porušeniu označených práv podľa ústavy, listiny a dohovoru. Bolo totiž povinnosťou okresného súdu predložiť návrh sťažovateľky z 1. augusta 2007 na rozhodnutie nadriadenému krajskému súdu, keďže dôvody tohto návrhu boli odlišné od dôvodov uvedených v predchádzajúcom návrhu z 24. februára 2007.

Sťažovateľka žiada vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených práv podľa ústavy, listiny a dohovoru postupom okresného súdu v konaní

vedenom pod sp. zn. 2 C 42/2005 s tým, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu predložiť návrh na vylúčenie sudcu z 1. augusta 2007 nadriadenému súdu.

2. Z vyjadrenia podpredsedu okresného súdu z 23. apríla 2008 doručeného ústavnému súdu 29. apríla 2008 vyplýva, že sa stotožňuje s vyžiadaným vyjadrením konajúceho zákonného sudcu z 22. apríla 2008. Podľa zákonného sudcu sťažovateľka 26. februára 2007 po prvom pojednávaní podala návrh na vylúčenie zákonného sudcu, v ktorom poukázala na to, že zákonný sudca jej nedoručil predvolanie na pojednávanie konané 15. februára 2007. Túto námietku krajský súd neuznal a rozhodol, že zákonný sudca nie je vylúčený. Dňa 13. augusta 2007 podala sťažovateľka ďalšiu námietku zaujatosti, v ktorej zákonnému sudcovi vytykala, že nepripustil do konania ňou splnomocneného zástupcu. V tom čase však sťažovateľku ešte zastupovala okresným súdom ustanovená advokátka JUDr. B. Podľa § 15a ods. 5 Občianskeho súdneho poriadku sa neprihliada na námietku zaujatosti v prípade, ak sa týka len okolností, ktoré spočívajú v postupe sudcu v konaní. Námietku považuje sudca za takú, ktorá spočíva v jeho postupe. Preto nebol dôvod predložiť námietku zaujatosti nadriadenému súdu na rozhodnutie o nej. Nie je možné, aby každý postup, ktorý sudca v konaní uplatní a ktorý jednej alebo druhej strane nevyhovuje, bol dôvodom na vznesenie námietky zaujatosti. Podpredseda okresného súdu vzhľadom na obsah spisového materiálu a na vyjadrenie zákonného sudcu považuje sťažnosť za nedôvodnú. Ak sťažovateľka namietala zaujatosť zákonného sudcu preto, že ju nepredvolal na prvé pojednávanie, ktoré sa uskutočnilo 15. februára 2007, z úpravy pre spisovú kanceláriu je zrejmé, že podľa pokynu zákonného sudcu mala byť na pojednávanie predvolaná rovnako, ako aj jej právna zástupkyňa. Predvolanie jej bolo expedované trikrát, pričom na samotnom pojednávaní sa sťažovateľka osobne zúčastnila, aj keď uvádza, že sa o ňom dozvedela z internetu. Vzápätí po pojednávaní podala sťažovateľka 24. februára 2007 námietku zaujatosti voči zákonnému sudcovi. Nadriadený krajský súd rozhodol, že zákonný sudca nie je vylúčený z prejednávania veci. Krajský súd v odôvodnení uznesenia konštatuje, že námietka sťažovateľky sa dotýka postupu sudcu pri vedení konania, a preto sa na takúto námietku neprihliada. Po doručení uznesenia krajského súdu podala sťažovateľka 13. augusta 2007 opätovný návrh na vylúčenie zákonného sudcu. Odôvodnila ho tým, že odmietol konať so splnomocneným zástupcom I. S., ktorému sťažovateľka udelila

splnomocnenie. Túto skutočnosť považuje sťažovateľka za porušenie svojich ústavných práv. V čase, keď okresný súd sťažovateľke oznámil, že ju nemôže zastupovať splnomocnený zástupca I. S., bola stále zastupovaná súdom ustanovenou advokátkou JUDr. A. B. Okresný súd preto správne postupoval, keď v zmysle § 24 poslednej vety Občianskeho súdneho poriadku nepripustil ďalšieho zástupcu, keďže v tej istej veci môže mať účastník konania súčasne len jedného zvoleného zástupcu. Následne uznesením okresného súdu z 25. septembra 2007 bolo zastupovanie sťažovateľky JUDr. A. B. zrušené. Po zrušení tohto zastupovania odpadla procesná prekážka, pre ktorú nemohol sťažovateľku dovedty zastupovať ňou splnomocnený zástupca I. S. Po odpadnutí tejto prekážky na ďalšie pojednávanie určené na 21. február 2008 bol popri sťažovateľke predvolaný aj I. S. Konaním okresného súdu v súvislosti s nepripustením zastúpenia zo strany I. S. v čase, keď sťažovateľku ešte zastupovala JUDr. A. B., nemohlo dôjsť k žiadnemu porušeniu ústavných práv sťažovateľky. Čo sa týka tvrdenia sťažovateľky o nepredložení námietky zaujatosti z 13. augusta 2007 nadriadenému súdu, treba poukázať na ustanovenie § 15a ods. 5 Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého sa na námietku zaujatosti neprihliada, ak sa týka len okolností, ktoré spočívajú v postupe sudcu v konaní o prejednávanej veci. Takáto námietka sa ani nepredkladá nadriadenému súdu. Námietka sťažovateľky z 13. augusta 2007 je práve takou námietkou, ktorou sa spochybňuje procesný postup zákonného sudcu týkajúci sa nepripustenia splnomocneného zástupcu I. S. Nebol preto žiaden dôvod takúto námietku predkladať nadriadenému súdu. Vzhľadom na uvedené skutočnosti je sťažnosť v celom rozsahu nedôvodná.

3. Z vyjadrenia sťažovateľky z 13. mája 2008 doručeného ústavnému súdu 16. mája 2008 vyplýva, že sťažovateľka sa nemohla osobne poradiť s ustanovenou právnou zástupkyňou vzhľadom na zlý zdravotný stav. Prostredníctvom svojho brata uviedla iba toľko, že jej nebolo doručené predvolanie na pojednávanie konané 15. februára 2007. Žiadne ďalšie pripomienky k vyjadreniu podpredsedu okresného súdu neoznámila. Zotrvala však na podanej sťažnosti v celom rozsahu. Z titulu trov právneho zastúpenia advokátkou požiadala o priznanie odmeny v celkovej sume 3 367 Sk, a to za prevzatie a prípravu zastúpenia v sume 3 176 Sk a režijný paušál 191 Sk.

II.

1. Zo zápisnice o pojednávani č. k. 2 C 42/2005-59, 60, 61 a 62 z 15. februára 2007 vyplýva, že na pojednávani osobne prítomná právna zástupkyňa sťažovateľky JUDr. A. B. na záver pojednávania uviedla, že nebude ďalej zastupovať sťažovateľku. Domnieva sa, že táto jej nedôveruje, pretože podáva podania, ktoré s ňou nekonzultuje. Po tomto vyhlásení JUDr. A. B. bolo pojednávanie odročené na 3. máj 2007 s tým, že sťažovateľke bude ustanovený nový právny zástupca.

2. Z návrhu na vylúčenie sudcu z 24. februára 2007 doručeného okresnému súdu 26. februára 2007 vyplýva, že na pojednávanie konané 15. februára 2007 nebola sťažovateľka predvolaná a o termíne sa dozvedela iba od svojho brata, ktorý to zistil náhodou na internetovom portáli Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Okrem toho sa sudca okresného súdu priamo na pojednávani vyjadril, že nevidí kauzu ako úspešnú. Je paradoxné a neprípustné, ak sudca prejedikuje svoje rozhodnutie bez dokazovania. Vzhľadom na tieto skutočnosti sťažovateľka žiada, aby bol sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci.

3. Z podania sťažovateľky z 30. apríla 2007 doručeného okresnému súdu toho istého dňa vyplýva, že sťažovateľka inter alia splnomocnila I. S. svojim zastupovaním v právnej veci vedenej okresným súdom pod sp. zn. 2 C 42/2005. V podaní je uvedené aj to, že I. S. zastupovanie prijíma v celom rozsahu, pričom je tam aj jeho vlastnoručný podpis z 30. apríla 2007. Ďalej sťažovateľka požiadala, aby okresný súd uložil JUDr. A. B. povinnosť vydať jej všetky písomnosti a doklady, ktoré dočasne požičala, ako aj tie, ktoré s vecou súvisia. Napokon požiadala, aby okresný súd vyhotovil uznesenie, ktorým by zbavil JUDr. A. B. zastupovania sťažovateľky.

4. Z prípisu zákonného sudcu z 3. mája 2007 označeného ako „*Vec: odpoveď na Vašu žiadosť*“ vyplýva inter alia, že podľa názoru sudcu v danom prípade nie je potrebné vyhotovovať písomné uznesenie o zrušení právneho zastupovania. Do zápisnice o pojednávani právna zástupkyňa uviedla dôvody, prečo nechce sťažovateľku zastupovať. Navyše, sťažovateľka splnomocnila na svoje zastupovanie I. S. Preto nie je potrebné ani

ustanoviť sťažovateľke nového advokáta. Súd nemá povinnosť ukladať advokátovi vydanie zverených písomností. Prípís je podpísaný zákonným sudcom.

5. Z uznesenia krajského súdu č. k. 10 NcC 35/2007-78 z 23. mája 2007 vyplýva, že sudca okresného súdu nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania vecí. Podľa názoru krajského súdu, keďže zákonný sudca výslovne uviedol, že účastníkov konania vôbec nepozná, a poprel, žeby mal vyjadriť svoj názor týkajúci sa výsledku sporu, nebolo možné považovať ho za zaujatého. Námiетка sťažovateľky, že jej nebolo doručené predvolanie na pojednávanie, sa dotýka postupu sudcu pri vedení konania. Podľa § 15a ods. 5 Občianskeho súdneho poriadku ak sa námiетка zaujatosti týka len okolností, ktoré spočívajú v postupe sudcu v konaní o prejednávanej veci (§ 14 ods. 3), súd na námietku zaujatosti neprihliada a spis nadriadenému súdu nepredkladá.

6. Z výzvy okresného súdu sp. zn. 2 C 42/2005 z 23. júla 2007 podpísanej vyšším súdnym úradníkom vyplýva, že uznesením okresného súdu č. k. 2 C 42/2005-13 z 9. augusta 2005 bolo sťažovateľke priznané oslobodenie od súdnych poplatkov a zároveň jej bola ustanovená na zastupovanie v konaní JUDr. A. B. Vzhľadom na to nie je možné, aby sťažovateľka postupom podľa § 28 Občianskeho súdneho poriadku odvolala splnomocnenie pre JUDr. A. B. Z tohto dôvodu okresný súd sťažovateľku vyzval, aby upresnila, či svojimi písomnými podaniami žiada rozhodnúť o zrušení ustanovenia právnej zástupkyne JUDr. A. B. Zároveň sťažovateľke oznámil, že v zmysle ustanovenia § 24 Občianskeho súdneho poriadku v tej istej veci môže mať účastník súčasne len jedného zvoleného zástupcu, preto do rozhodnutia o zrušení ustanovenia JUDr. A. B. nemôže sťažovateľku zastupovať I. S. Ďalej sa uvádza, že „*V prípade, ak súd rozhodne o zrušení ustanovenia právnej zástupkyne JUDr. A. B. v tomto konaní, je možné, aby ste boli zastúpená I. S. na základe plnomocenstva*“.

7. Z návrhu na vylúčenie sudcu z 1. augusta 2007 doručeného okresnému súdu 13. augusta 2007 vyplýva, že sťažovateľka považuje sudcu za predpojatého vzhľadom na skutočnosť, že vo výzve z 27. júla 2007 nepripustil, aby brat sťažovateľky ju v konaní zastupoval na základe generálnej plnej moci, keďže do rozhodnutia o zrušení ustanovenia právnej zástupkyne ju nemôže zastupovať splnomocnený zástupca. Ďalej sa ustanovená

právna zástupkyňa na pojednávaní 15. februára 2007 vzdala zastupovania sťažovateľky. Sťažovateľka preto predpokladala, že bude vydané uznesenie, ktorým okresný súd zbaví advokátku povinnosti zastupovať sťažovateľku, keďže aj ona bola ustanovená formou uznesenia. Keďže takéto uznesenie nedostala, podaním z 2. apríla 2007 doručeným okresnému súdu 16. apríla 2007 žiadala o informáciu, prečo jej nebolo doručené uznesenie o zbavení advokátky povinnosti zastupovať ju. Prípisom sudcu z 3. mája 2007 bolo sťažovateľke oznámené, že v danom prípade netreba vyhotovovať písomné uznesenie o zrušení právneho zastupovania. To znamená, že sudca na jednej strane tvrdí, že netreba vyhotovovať písomné uznesenie o zrušení právneho zastupovania, a na druhej strane tvrdí, že do rozhodnutia o zrušení ustanovenia právnej zástupkyne nemôže zastupovať sťažovateľku splnomocnený zástupca. Tento postoj sudcu považuje za predpojatosť buď voči vlastnej osobe, alebo osobe splnomocneného zástupcu.

8. Z uznesenia okresného súdu č. k. 2 C 42/2005-83 z 25. septembra 2007, ktoré nadobudlo právoplatnosť 6. novembra 2007, vyplýva, že ustanovenie JUDr. A. B. na zastupovanie sťažovateľky v konaní sa zrušuje.

9. Z rozhodnutia okresného súdu o sprístupnení informácií na základe žiadosti sťažovateľky sp. zn. 1 SprI 14/07 z 15. októbra 2007 vyplýva, že návrh sťažovateľky na vylúčenie sudcu doručený 13. augusta 2007 nebol predložený nadriadenému súdu na rozhodnutie o námietke zaujatosti z dôvodu, že sťažovateľka už uplatnila námietku zaujatosti voči sudcovi, pričom uznesením krajského súdu č. k. 10 NcC 35/07-8 z 23. mája 2007 už bolo rozhodnuté, že sudca nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania vecí. Rozhodnutie bolo vydané na základe zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o slobode informácií“).

10. Podľa zistenia ústavného súdu právna vec vedená okresným súdom pod sp. zn. 2 C 42/2005 nebola dosiaľ ukončená, pričom ostatné pojednávanie konané 28. apríla 2008 bolo odročené na neurčito.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 prvej a druhej vety ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a zhodného čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde (...).

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, (...) prejednaná nezávislým a nestranným súdom (...), ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch (...).

Podľa § 14 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti.

Podľa § 14 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku dôvodom na vylúčenie sudcu nie sú okolnosti, ktoré spočívajú v postupe sudcu v konaní o prejednávanej veci.

Podľa § 15a ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku účastník môže uplatniť námietku zaujatosti najneskôr na prvom pojednávaní, ktoré viedol sudca, o ktorého vylúčenie ide, alebo do 15 dní, od kedy sa mohol dozvedieť o dôvode, pre ktorý je sudca vylúčený.

Podľa § 15a ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku v námietke zaujatosti musí byť uvedené, proti komu smeruje, dôvod, pre ktorý má byť sudca vylúčený, a kedy sa účastník

podávajúci námietku zaujatosti o dôvode vylúčenia dozvedel. Na podanie, ktoré nespĺňa náležitosti námietky zaujatosti, súd neprihliadne; v tomto prípade sa vec nadriadenému súdu nepredkladá.

Podľa § 15a ods. 4 Občianskeho súdneho poriadku na opakované námietky zaujatosti podané z toho istého dôvodu súd neprihliadne, ak už o nich rozhodol nadriadený súd; v tomto prípade sa vec nadriadenému súdu nepredkladá.

Podľa § 15a ods. 5 Občianskeho súdneho poriadku ak sa námietka zaujatosti týka len okolností, ktoré spočívajú v postupe sudcu v konaní o prejednávanej veci (§ 14 ods. 3), súd na námietku zaujatosti neprihliada; v takomto prípade sa vec nadriadenému súdu nepredkladá.

Podľa § 16 ods. 1 prvej vety Občianskeho súdneho poriadku v znení účinnom od 1. júla 2007 súd predloží vec nadriadenému súdu s vyjadrením sudcu na rozhodnutie o námietke zaujatosti do 15 dní od jej podania.

Podľa § 16 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku v znení účinnom od 1. júla 2007 ustanovenie odseku 1 neplatí, ak účastník uplatnil v námietke zaujatosti rovnaké skutočnosti, o ktorých už rozhodol nadriadený súd alebo iný senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ak je námietka zaujatosti podaná po uplynutí lehoty podľa § 15a ods. 2 alebo na námietku súd neprihliada podľa § 15a ods. 3 až 5; v týchto prípadoch sa vec nadriadenému súdu nepredkladá. O dôvode, pre ktorý sa vec nadriadenému súdu nepredkladá, súd upovedomí účastníka konania, ktorý námietku uplatnil.

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie veci všeobecným súdom sa môže

stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

Požiadavka nestrannosti súdu vyplýva tak z čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 141 ods. 1 ústavy, ako aj z čl. 6 ods. 1 dohovoru. Nestrannosť sa obyčajne definuje ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti. V judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva, na ktorú nadväzuje aj judikatúra ústavného súdu, sa rozlišuje nestrannosť subjektívna a nestrannosť objektívna. Subjektívne chápanie nestrannosti je posudzovaním správania súdu (sudcu). Subjektívna nestrannosť sa prezumuje, až kým nie je dokázaný opak, čo je však zriedkavý prípad. Nestrannosť z hľadiska správania sudcu je vlastne dostatok subjektívnej nezaujatosti, o ktorej svedčí správanie sudcu. Objektívna nestrannosť sa naproti tomu neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Sudca môže subjektívne rozhodovať absolútne nestranne, ale napriek tomu jeho nestrannosť môže byť vystavená oprávneným pochybnostiam so zreteľom na jeho štatút či funkcie, ktoré vo veci vykonáva. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj javiť v očiach strán (mutatis mutandis napr. I. ÚS 46/05).

Podstatou sťažnosti je tvrdenie, podľa ktorého zákonný sudca nepredložením návrhu sťažovateľky z 1. augusta 2007 na jeho vylúčenie z konania pre zaujatosť na rozhodnutie nadriadenému súdu porušil označené články ústavy, listiny a dohovoru.

Podľa názoru podpredsedu okresného súdu bol takýto postup správny, lebo námietka zaujatosti bola odôvodnená okolnosťou spočívajúcou v postupe zákonného sudcu v konaní.

Z obsahu spisu a z vyjadrení účastníkov sa javí ako nesporné, že sťažovateľka návrhom z 1. augusta 2007 doručeným okresnému súdu 13. augusta 2007 žiadala vylúčiť zákonného sudcu z konania pre zaujatosť. Rovnako je nesporné, že návrh sťažovateľky

nebol dosiaľ predložený nadriadenému súdu na rozhodnutie. Naproti tomu ako sporné sa javí, prečo nebol návrh predložený nadriadenému súdu, ale najmä to, či bol takýto postup správny.

Treba najprv konštatovať, že zo spisu okresného súdu sp. zn. 2 C 42/2005 vôbec nemožno zistiť, prečo nebol návrh sťažovateľky predložený na rozhodnutie nadriadenému súdu. Okresný súd nepostupoval podľa § 16 ods. 2 poslednej vety Občianskeho súdneho poriadku, lebo neoznámil sťažovateľke dôvod nepredloženia spisu, hoci to bolo jeho povinnosťou. Vzhľadom na to sa sťažovateľka snažila tento dôvod zistiť postupom podľa zákona o slobode informácií. Z rozhodnutia okresného súdu sp. zn. 1 SprI 14/07 z 15. októbra 2007 vyplýva, že sa tak stalo preto, lebo sťažovateľka už predtým uplatnila námietku zaujatosti voči zákonnému sudcovi, pričom uznesením krajského súdu č. k. 10 NcC 35/07-8 z 23. mája 2007 už bolo rozhodnuté, že zákonný sudca nie je z prejednávania a rozhodovania veci vylúčený. V rozpore s týmto odôvodnením z vyjadrenia podpredsedu okresného súdu v konaní pred ústavným súdom, ktorý sa opiera o vyjadrenie zákonného sudcu, vyplýva, že sa tak stalo preto, lebo námietka zaujatosti bola odôvodnená okolnosťou spočívajúcou v postupe zákonného sudcu v konaní.

Z uvedeného vyplýva, že odôvodnenie postupu okresného súdu (jeho nečinnosti) v súvislosti s (ne)predložením spisu nadriadenému súdu sa javí ako nepreskúmateľné. Ústavný súd vychádza preto z odôvodnenia uvedeného vo vyjadrení podpredsedu okresného súdu.

Treba zdôrazniť, že formulácia ustanovenia § 15a ods. 5 Občianskeho súdneho poriadku zahŕňa veľmi širokú škálu skutočností, ktoré možno považovať za „postup sudcu v konaní o prejednávanej veci“. A contrario počet možných typov skutkových okolností, ktoré neprichádzajú do úvahy ako „postup sudcu v konaní o prejednávanej veci“, je týmto značne zúžený. Ide o zrejmu snahu zákonodarcu obmedziť potrebu rozhodovania o námietkach zaujatosti v záujme urýchlenia súdneho konania, resp. obmedzenia priestoru pre zbytočné prietahy v súdnom konaní. Je to teda zákonom ustanovený obmedzujúci zásah do základného práva na súdnu ochranu, resp. do práva na spravodlivé súdne konanie v súvislosti s právom na nestranný súd ako súčasťou základného práva. V zásade možno

povedať, že takýto zásah treba považovať za legitímny vzhľadom na sledovaný cieľ. Zároveň však zásah musí byť aj proporcionálne vyvážený tak, aby jeho nevyhnutnosť nebolo možné spochybníť.

Podľa už citovanej ustálenej judikatúry ústavného súdu subjektívne chápanie nestrannosti je vlastne posudzovaním správania sudcu, pričom sa subjektívna nestrannosť prezumuje, až kým nie je dokázaný opak.

Vzhľadom na to, že ide o správanie sudcu, nemožno z okruhu relevantných skutočností prípustných na odôvodnenie námietky zaujatosti vylúčiť paušálne všetky „postupy sudcu v konaní o prejednávanej veci“. Treba vymedziť hranicu tak, aby sa zachovala spravodlivá rovnováha medzi základným právom na súdne konanie bez zbytočných prietrahov na jednej strane a právom na nestranného sudcu v rámci základného práva na súdnu ochranu na strane druhej. Len takýto výklad ustanovenia § 15a ods. 5 Občianskeho súdneho poriadku možno považovať za ústavne konformný (čl. 152 ods. 4 ústavy). Podľa názoru ústavného súdu námietky zaujatosti z 24. februára 2007 a z 1. augusta 2007 sú vhodnými príkladmi, z ktorých možno ústavne konformný výklad vyvodíť.

Sťažovateľka v prvej námietke zaujatosti z 24. februára 2007 (ktorá nie je predmetom tohto konania) jednak tvrdila, že na pojednávanie konané 15. februára 2007 nebola predvolaná, ale aj to, že na tomto pojednávaní zákonný sudca prejedikoval svoje rozhodnutie, lebo uviedol, že právnu vec sťažovateľky nevidí ako úspešnú. Krajský súd považoval prvú námietku za „*postup sudcu v konaní o prejednávanej veci*“, a preto sa ňou vecne nezaoberal. Vecne sa zaoberal len druhou námietkou, ale nepovažoval ju za preukázanú, resp. za pravdivú, a preto jej nevyhovel. Z pohľadu ústavného súdu treba konštatovať, že v podstate aj túto námietku sťažovateľky možno považovať za „*postup sudcu v konaní o prejednávanej veci*“, a to v rámci vedenia pojednávania, ktoré prislúchalo zákonnému sudcovi. Už na prvý pohľad je však zrejmé, že keby bolo skutkové tvrdenie sťažovateľky pravdivé, išlo by o nezákonný „*postup sudcu v konaní o prejednávanej veci*“.

Možno urobiť záver, podľa ktorého taká skutková okolnosť spočívajúca v postupe sudcu v konaní o prejednávanej veci, ktorú treba považovať (v prípade, že by bola

preukázaná) za nezákonnú, je spôsobilým skutkovým dôvodom na námietku zaujatosti podľa § 15a ods. 5 Občianskeho súdneho poriadku.

Sťažovateľka v druhej námietke zaujatosti z 1. augusta 2007 tvrdila, že zákonný sudca zaujímal protirečivé stanoviská k otázke potreby vydania uznesenia o zrušení jej zastupovania ustanovenou advokátkou a v nadväznej otázke práva sťažovateľkou splnomocneného zástupcu zastupovať ju. Sťažovateľka teda tvrdí, že zákonný sudca postupoval svojvoľne, a práve v tom vidí jeho zaujatosť.

Možno urobiť ďalší záver, podľa ktorého taká skutková okolnosť spočívajúca v postupe sudcu v konaní o prejednávanej veci, ktorú treba považovať (v prípade, ak by bola preukázaná) za prejav svojvôle z dôvodu jej nejednoznačnosti či protirečivosti z hľadiska zákona, je tiež spôsobilým skutkovým dôvodom na námietku zaujatosti podľa § 15a ods. 5 Občianskeho súdneho poriadku.

V konečnom dôsledku treba dospieť k záveru, že námietky nezákonného postupu sudcu v konaní o prejednávanej veci, ako aj postupu sudcu majúceho znaky svojvôle sú spôsobilými skutkovými dôvodmi na námietku zaujatosti podľa § 15a ods. 5 Občianskeho súdneho poriadku.

Keďže sťažovateľka v podaní z 1. augusta 2007 namietala svojvoľný postup zákonného sudcu, jej námietka mala byť predložená na rozhodnutie nadriadenému súdu.

Z uvedených dôvodov preto došlo k porušeniu označených článkov ústavy, listiny a dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

Podľa § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto základné právo alebo slobodu porušil svojou nečinnosťou, vo veci konal podľa osobitných predpisov.

Berúc do úvahy citované ustanovenie ústavný súd prikázal okresnému súdu predložiť spis sp. zn. 2 C 42/2005 nadriadenému súdu na rozhodnutie o námietke zaujatosti

zákonného sudcu uplatnenej podaním z 1. augusta 2007 doručeným okresnému súdu 13. augusta 2007 (bod 2 výroku nálezu).

Ustanovená právna zástupkyňa sťažovateľky požiadala o priznanie náhrady trov právneho zastúpenia v sume 3 367 Sk.

Ústavný súd priznal sumu 3 366 Sk, a to za jeden úkon právnych služieb v roku 2008 (prevzatie a príprava zastupovania) v sume 3 176 Sk. Priznal tiež režijný paušál v sume 190 Sk. Keďže ústavný súd po splnení podmienok ustanovil sťažovateľke právnu zástupkyňu na jej zastupovanie v konaní pred ústavným súdom, uložil Kancelárii ústavného súdu uhradiť ustanovenej právnej zástupkyňi trovy právneho zastúpenia v sume 3 366 Sk (bod 3 výroku nálezu). Zároveň uložil okresnému súdu uhradiť štátu sumu 3 366 Sk na účet Kancelárie ústavného súdu vedený v Štátnej pokladnici (bod 4 výroku nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 1. júla 2008